

ДРЕВНІЙ НОБЕЛЬ

Городів дубові вежі
Стережуть шляхів погостів,
А між ними на Поліссі –
Славний город наш Небель...

На підвищеному пагорбі, що розтинає однойменне озеро навпіл, розкинулось село Нобель.

Милує зір краса і гармонія незайманої поліської природи. Хвилі древнього Нобеля - озера щось тихо нашіптують звивистому берегу, що потопає в очеретяному вбранні. Їм у такт диво – колісками похитуються дерев'яні човни на припонах.

Посеред озера – три неповторні острови, що відбиваються у тихому плесі густим верболозом та вільхою, сосною та високим очеретом. Літньої пори тут справжнє пташине царство і квіткове розмаїття.

Село Нобель у давнину було чималим населеним пунктом (містечком) і торговим центром на основній поліській водній артерії – Прип'яті.

Нобель розташовано на півострові – піщаній косі, що заходить далеко у водну широчінь озера. Тому у давні часи для поселення тут було дуже зручне, неприступне для ворожих набігів місце, яке оберігало місцевих жителів від небезпеки. Разом з тим водні артерії єднали Нобель і весь край зі стольним градом Києвом. У “Літописі Руському” від 1158 року знаходимо таку згадку: “Ся блаженна княгиня із князем своїм велику мали любов до церкви Святої Богородиці і до отця Феодосія, ревно наслідуючи отця свого Ярополка. Сей бо Ярополк оддав монастиреві все добро своє, Нобельську волость, і Деревську, і Луцьку, і маєтності навколо Києва”. Тут ідеться про те, що князь Ярополк володів не тільки Нобелем, а й цілою однойменною волостю, яку передав монастирю.

У цьому ж літописі уже від 1262 року згадується про боротьбу волинських князів з литовськими набігами: “Друга рать литовська пустошила тої самої неділі довкола города Мельниці, був же з ними воевода Тюдіяминович Ковдижад, і взяли вони здобичі багато. Тому князь Василько поїхав услід за ними із сином Володимиром, і з боярами своїми, і зі слугами, поклавши уповання на Бога і на пречисту його матір, і на силу Чесного Хреста, і догнали вони їх коло Нобеля города. Литва стояла при озері Небель, але побачивши військо, виладнались вони і стояли у три ряди за щитами по своєму звичаю.

Василько тим часом, нарядивши свої війська, пішов супроти них, і зіткнулись вони обоє, і Литва, не видержавши, кинулася навтіки. Але не можна було втекти, бо обійшло їх озеро довкола, і тоді стали вони сікти їх, а інші в озері потопилися, і так перебили вони їх усіх, і не остався з них ні один”.

Михайло Грушевський у своїй праці “Історія України-Руси, серед головних центрів життя в XII-XIII століттях на Поліссі згадує міста Турів, Пінськ, Клецьк, Луцьк, Городно, Дубровицю, Степань, Чорторийськ, Нобель, Копись та інші осади, про які йдеться в літописах.

У добу Великого князівства литовського Нобель залишався важливим стратегічним і торговим центром Полісся. Містечко належало тоді турово-пінським князям, які на замковій горі побудували новий замок, щоб боронитися від нових ворогів – турків і кримських татар. Саме від ординців десь у ХУІІ столітті і загинув град Нобель у вогнях пожеж.

Чимало страшних подій довелося пережити Нобелю за свою багатовікову історію. Ворожі набіги чужинців не раз несли руїну і смерть, залишаючи по собі невимовні страждання.

Ще й досі у пам'яті старожилів – лиховісні дні і ночі минулої Великої вітчизняної війни, яка сягнула Нобеля, обпалила вогненным крилом і село, і людські долі. Ще й досі у їхніх серцях ятрать ті рани.

У роки фашистської окупації нобельці чинили опір чужинцям. Вони допомагали партизанам одягом і продовольством, багато жителів села влилося в ряди народних месників.

На фронтах з окупантами воювало 125 жителів Нобеля, 102 з них нагороджені орденами і медалями. Кожен другий фронтовик не повернувся до рідної домівки з вогненного виру.

Прапороносцями перемоги стали нобельці, які брали участь у штурмі рейхстагу – Павло Максимович Савич та Іван Максимович Криневич. Вони у складі розвідки 756-го стрілецького полку забезпечували підняття Михайлом Єгоровим і Мелітоном Кантарією прапора Перемоги над фашистським лігвом. На фасадній стіні, на колонах Рейхстагу наші земляки, як і багато інших воїнів, написали і свої прізвища, поставили автографи миру.

В житті завжди є місце подвигу, навіть у мирні дні. Бо як, якщо не подвигом можна назвати вчинок Петра Ходневича із Нобля? Коли погожого літнього дня на жнивному полі спалахнула від іскри солома на волокуші і від неї загорівся трактор, Петро Ходневич намагався відтягнути подалі від лану отой вогонь. А тоді кинувся збивати полум'я з кабіни і двигуна трактора. Та було вже пізно – вже він і сам став живим факелом. Так, на двадцять другого році життя, 26 липня 1971 року, загинув Петро Ходневич. На Петровому полі урочисто відкрили Стеллу, біля школи у Нобелі встановили бюст. В очі живим

вдивляється юнак, який віддав своє життя заради людей, заради їх добра, заради рідного поля, що несло народу золото їх буття.

Саме в цьому мальовничому селі народився і, відомий багатьма своїми творами, білоруський письменник Сергій Граховський.

Багата історія Нобля налічує понад дев'ять віків. В 1996 році село відсвяткувало свій 900-річний ювілей. Отже, Нобель- найстаріше село Зарічненського району. Старожили розповідають, що тут у сиву давнину (XII ст.) стояв неприступний замок. У цих місцях ще й донині живі спогади про князівські часи. Живуть вони в легендах і піснях, які віками плекались у глибинах багатої поліської душі.

Легенди про Нобель – “Бій з ятвягами”, “Гора Татарка” та інші - це колишня слава і велич, яка залишилася в переказах і легендах, які зачаровують та бентежать душі нащадків.

Пісенна спадщина більш ніж дев'ятивікової історії Нобельського краю передавалась із покоління в покоління. Лише завдяки старанням справжніх цінителів своєї славної минувшини збереглося багате культурне розмаїття до наших днів, збереглися у Нобелі давні обряди та воістину рідкісні шедеври колишньої пісенної творчості поліщуків.

Кожного літа, починаючи з 2003 року у селі Нобель проходить Всеукраїнський фестиваль гумору “Лауреат Нобельської премії”. Звідусюди з'їжджаються - сходяться сюди сміхотворці та шанувальники гумору та сатири, щоб себе показати і на людей подивитися, порадіти дотепному слову і веселій пісні. А ще пошанувати тих, кому було надано високе звання – лауреат Нобельської премії.

До послуг жителів села Нобель – публічно-шкільна бібліотека, фельдшерсько – акушерські пункти в с. Нобель, Млини, Дідівка, що входять до складу Нобельської сільради, 2 магазини в с. Нобель, відділення зв'язку, сільський клуб, де проводить своє дозвілля молодь села. Є в селі

загальноосвітня школа I – III ст., заняття в якій проводять 20 вчителів, з яких 18 мають вищу освіту.

В 1983 році на землях СВК “Нобель” створений орнітологічний заказник «Нобельський», площею 510 га, Охороняються тут місця гніздування перелітних водоплавних птахів. Заказник «Нобельський» – найбільше місце гніздування і відпочинку перелітних водоплавних диких птахів.

Озеро Нобель – перлина українського Полісся, воно є частиною регіонального ландшафтного парку «Прип'ять – Стохід». В озеро впадає і витікає з нього річка Прип'ять. Доповнює цю красу озера три острови вкриті лісом. Є ще озера Омит, Ніговицьке, Засвітське. В останньому вода насичена гліцерином. Своєрідною „Камчаткою” вірізається в озеро коса, на якій розміщено однойменне село. На самому краю коси на високому пагорбі стоїть церква і до видноколу відкриваються неповторні красиви поліської природи.

Література:

Басараба В. Нобель на озері Нобель. – Рівне: Перспектива, 2003. – 48с.

Втерли носа шведам: Слідами першого Всеукраїнського фестивалю гумору «Лауреат Нобельської премії». – Рівне: Перспектива, 2005. – 36с.

Красюк П. Нобель: Вірш // Басараба В. Нобель на озері Нобель. – Рівне: Перспектива, 2003. – с.33-34.

Мелодії древнього Нобеля/ Записи, транскрипції і впорядкування Р.Цапун. – Рівне: Перспектива, 2003. -128с., іл., ноти.

[Перші згадки про Нобель] // Літопис Руський. – К., 1990. – с. 271, 423.

Цинкаловський О. Город Небель: Поема-легенда // Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип.3. – Рівне., 1998. - 53-61.

Зарічненський районний відділ культури та туризму Зарічненська центральна районна бібліотека

НОБЕЛЬ ДРЕВНІЙ

ЗАРІЧНЕ
2007

